

<http://dx.doi.org/10.16926/rp.2023.15.12>

Jacek COPIK

<https://orcid.org/0000-0002-2490-048X>

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Adrian WASIK

<https://orcid.org/0000-0001-5163-2188>

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Wielowymiarowość bezpieczeństwa we współczesnym świecie w opinii studentów

Streszczenie

Zagadnienia poruszane w artykule dotyczą opinii studentów kierunku kryminalistyka i systemy bezpieczeństwa, Wydziału Nauk Ścisłych Przyrodniczych i Technicznych Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie na temat poczucia bezpieczeństwa, identyfikowanych zagrożeń obecnie i w przyszłości, a także podejmowanych i planowanych działań, aby zwiększyć swoje poczucie bezpieczeństwa. Część badawcza opracowania poprzedzona jest syntetyczną prezentacją najważniejszych zagadnień teoretycznych poruszanych w pracy, takich jak: bezpieczeństwo i jego podział, poczucie bezpieczeństwa, którymi autorzy chcieli wprowadzić czytelnika w analizę wyników badań.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, poczucie bezpieczeństwa, zagrożenie, identyfikacja zagrożeń.

Rozważania na temat bezpieczeństwa

Problematyka bezpieczeństwa została bardzo szeroko opisana w literaturze naukowej. Opracowania przyjmowały różnorodną formę od tradycyjnej – papierowej, po elektroniczną, która znalazła swoje stałe miejsce w wszechobecnym Internecie. W tej części opracowania autorzy nie planują poszukiwać i wypracować nowych definicji czy typologii bezpieczeństwa, a jedynie chcą dać czytelnikowi podstawy do interpretacji przedstawionych w dalszych części wyników badań. Niniejsze wprowadzenie nie ma na celu szczegółowego przeglądu literatury przedmiotu, a wraz z przedstawionymi w dalszej części wynikami przeprowadzo-

nych badań, ma zachęcić czytelnika do refleksji i rozważań nad własną sytuacją, a także otaczającą go rzeczywistością w kontekście szeroko rozumianego bezpieczeństwa w ujęciu jednostkowym, indywidualnym.

Termin bezpieczeństwo jest jednym z najpopularniejszych terminów stosowanych we współczesnym świecie. Ma on wiele znaczeń, w istocie sprowadzających się do jednego zagadnienia, którego meritum oddaje (niezmieniającą się od dziesięcioleci) definicja zawarta w *Słowniku języka polskiego*. Ujęte w nim bezpieczeństwo rozumiane jest jako stan braku zagrożenia, stan spokoju i pewności¹. Analizując przedmiotową definicję, można zauważyć, że poczucie bezpieczeństwa oscyluje wokół braku zagrożeń związanych z istnieniem człowieka i wiąże się z jego samozadowoleniem, brakiem lęku i cierpienia oraz subiektywną zdolnością do jego odczuwania.

Bezpieczeństwo jest stanem, który zapewnia człowiekowi pełną samorealizację²; to stan dający poczucie pewności i gwarancję jego zachowania oraz szanse na doskonalenie. Będzie to sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś dla człowieka szczególnie ważnego, co ceni. W tym zbiorze mogą znaleźć się różne elementy indywidualne dla każdego, takie jak: życie, zdrowie, osoby najbliższe, kwestie zawodowe, społeczne czy finansowe.

Pod pojęciem bezpieczeństwa kryje się wiele różnorodnych zagadnień dotyczących wielu dyscyplin naukowych. Rozważanie jego istoty, jedynie w pewnych aspektach, nie tylko zawęża problematykę, ale niejednokrotnie wypacza to, co najistotniejsze³. Owa deformacja, może wynikać na przykład z sugestyjności treści aktualnie prezentowanych na łamach środków masowego przekazu czy indywidualnych preferencji.

W 1943 r. amerykański psycholog stworzył teorię nazwaną „piramidą potrzeb Abrahama Masłowa”⁴. Z przedstawionych w niej założeń wynika, że najbardziej podstawowe są potrzeby fizjologiczne, bez zaspokojenia których człowiek nie jest w stanie funkcjonować. W dalszej kolejności jest zapewnienie bezpieczeństwa, co akcentuje jego konieczność dla prawidłowego funkcjonowania jednostki. Owo bezpieczeństwo przejawia się w unikaniu wszystkiego, co jest zagrożeniem dla jednostki i jest klasyczną realizacją instynktu samozachowawczego. Dopiero po zapewnieniu tych potrzeb określanych jako niższego rzędu przychodzi czas na zapewnienie w kolejności przynależności, miłości oraz szacunku i samorealizacji, czyli potrzeb wyższego rzędu.

Cel życia człowieka będzie różny i zależny od jego wychowania, wykształcenia i preferencji. Dla jednych będzie to opieka nad dziećmi, dla innych kariera

¹ *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, Warszawa 1978, s. 147.

² J. Świniarski, *Filozoficzne podstawy edukacji dla bezpieczeństwa*, Warszawa 1999, s. 13.

³ J. Prońko, *Bezpieczeństwo państwa, zarys teorii problemu i zadań administracji publicznej*, Bielsko-Biała 2007, s. 7.

⁴ A. Kozłowska., *Potrzeby jako system klasyfikacji modeli perswazyjnych – raport badawczy*, Warszawa 2014, s. 10.

zawodowa czy długie życie. Pamiętać jednak należy, że w każdym z tych przypadków dla dalszego rozwoju konieczne będzie zapewnienie jednostce poczucia bezpieczeństwa w rodzinie. Człowiek nie potrzebuje w początkowej fazie swojego życia zapewnienia o bezpieczeństwie państwa, bezpieczeństwie międzynarodowym czy światowym, może nie być nawet świadom tych problemów. Jednak gdy zostanie mu zapewnione bezpieczeństwo w podstawowej komórce społecznej – rodzinie, będzie w przyszłości rozumiał i internalizował bezpieczeństwo w szerszym wymiarze i skutecznie wprowadzi je w tej formie do swojego systemu wartości.

Z powyższych rozważań wynika, że problematykę bezpieczeństwa należy postrzegać nie tylko w aspekcie istnienia danego podmiotu, ale również w aspekcie możliwości jego rozwoju. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż pierwszy poziom potrzeb to potrzeby egzystencjonalne, które warunkują istnienie każdego z nas. Możemy zatem stwierdzić, że potrzebą człowieka jest możliwość rozwoju, przy czym pierwszym jej poziomem jest zdolność do przetrwania – istnienia⁵.

Istotnym dla dalszych rozważań jest podział bezpieczeństwa. Istnieje wiele jego typologii.

Podział, który może odegrać istotną rolę przy interpretacji wyników, zawiera pięć kryteriów bezpieczeństwa:

- podmiotowe (narodowe i międzynarodowe);
- przedmiotowe (polityczne, wojskowe, ekonomiczne, społeczne, kulturowe, ideologiczne, ekologiczne, informacyjne)
- przestrzenne (lokalne, regionalne, subregionalne, ponadregionalne, globalne);
- sposobu organizowania (równowagi sił, bezpieczeństwa zbiorowego, system blokowy, system unilateralny, system kooperacyjny);
- czasowe⁶.

Wartym przytoczenia jest również typologia zamieszczona w słowniku terminów z zakresu psychologii dowodzenia i zarządzania, która wyróżnia następujące rodzaje bezpieczeństwa, systematyzując je wcześniej w kategorii:

- ze względu na obszar jaki obejmuje – bezpieczeństwo globalne (bezpieczeństwo międzynarodowe), bezpieczeństwo regionalne (bezpieczeństwo narodowe);
- ze względu na stosunek do obszaru państwa – bezpieczeństwo zewnętrzne i bezpieczeństwo wewnętrzne;
- ze względu na dziedzinę w jakiej występuje – bezpieczeństwo militarne, bezpieczeństwo polityczne, bezpieczeństwo energetyczne, bezpieczeństwo ekologiczne, bezpieczeństwo informatyczne, bezpieczeństwo społeczne,

⁵ J. Prońko, *Filozoficzny i utylitarny aspekt bezpieczeństwa w skali mikro i makro*, [w:] *Administracja publiczna, a bezpieczeństwo państwa*, red. Z. Piątek, B. Wiśniewski, A. Osierda, Bielsko-Biała 2007, s. 12.

⁶ R. Zięba, *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, Warszawa 1999, s. 30–32.

bezpieczeństwo kulturowe; bezpieczeństwo fizyczne i bezpieczeństwo społeczne; bezpieczeństwo strukturalne i bezpieczeństwo personalne⁷.

Każda ze stworzonych autorskich definicji i typologii bezpieczeństwa będzie w mniejszym lub w większym stopniu wyjaśniać zagadnienie i akcentować istotne, a także interesujące dla twórcy tematy. Wszystkie jednak opracowania bezpośrednio lub pośrednio wskazują człowieka, jego dobro i możliwość samorozwoju. Właśnie ta koncepcja, kładąca nacisk na podmiotowość człowieka – jego dobre samopoczucie, będzie nurtem przewodnim dalszych rozważań.

Dla prawidłowej interpretacji przedstawionych w dalszej części wyników badań istotnym będzie przypomnienie istoty poczucia bezpieczeństwa.

Poczucie to – zgodnie z definicją *Słownika języka polskiego* – zdawanie sobie sprawy z pewnych faktów, zjawisk zachodzących w otaczającym świecie, stanów wewnętrznych⁸.

Sam termin „poczucie bezpieczeństwa” jest wielowymiarowy. Może się on odnosić szeroko do bezpieczeństwa międzynarodowego, które dotyczy zagrożeń terrorystycznych, jak i wąsko – na przykład do bezpieczeństwa zdrowotnego, ściśle związanego z poziomem bezpieczeństwa człowieka. Kluczową rolę odgrywa tutaj brak zagrożenia.

Bez poczucia bezpieczeństwa człowiek nie jest w stanie prawidłowo funkcjonować. W pewnym stopniu, każdy z nas zawsze obawia się o swoje bezpieczeństwo, zmienia się tylko kontekst i intensywność zagrożenia. Szukamy gwarantów bezpieczeństwa, osób i możliwości, które mogą nam je zapewnić, chociażby w złudnym wymiarze. W procesie ewolucji człowiek wypracował mechanizmy, które pozwalają mu przetrwać. W dzisiejszych czasach mierzymy się z innymi zagrożeniami niż wcześniej i nie jesteśmy ich w stanie całkowicie wyeliminować. Istotnym jest, aby człowiek wypracował mechanizmy pozwalające mu ograniczyć stres i strach związany z zagrożeniem do poziomu, w którym będzie mógł nadal analizować zaistniałą sytuację i podejmować rozsądne decyzje. Ogromne znaczenie odgrywa tutaj środowisko, w którym jednostka się wychowuje i socjalizuje, poczynając od tego pierwotnego, jakim jest rodzina. Nie można zapominać o środowisku szkolnym i rówieśniczym, a także wykształceniu, jakie człowiek zdobędzie w procesie edukacji. Nie można pomijać uwarunkowań genetycznych i powiązanych z nimi uwarunkowań psychicznych, jakimi obdarzyła człowieka natura. Te elementy dają nam potencjał do zrozumienia otaczającej nas rzeczywistości i odnalezienia w niej spokojnego, godnego życia.

⁷ J. Borkowski, *Słownik terminów z zakresu psychologii dowodzenia i zarządzania*, Warszawa 2000, s. 17.

⁸ *Poczucie*, hasło: [w:] *Internetowy Słownik Encyklopedii PWN*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/%20poczucie%20bezpiecze%C5%84stwa.html>, [dostęp: 11.11.2022].

Rozważania metodologiczne, przedmiot i cel badań

Badania przeprowadzono w okresie od 15 do 30 października 2022 r. wśród studentów studiów stacjonarnych I stopnia kierunku kryminalistyka i systemy bezpieczeństwa na Wydziale Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Technicznych Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie (dalej UJD). W tym czasie na I, II i III roku, na wspomnianym kierunku, studiowało 308 studentów, w tym 253 na studiach stacjonarnych i 55 na studiach niestacjonarnych. Szczegółowe dane zostały zamieszczone w tabeli 1.

Tabela 1. Liczba studentów na kierunku kryminalistyka i systemy bezpieczeństwa

Rok studiów	Liczba studentów kryminalistyki i systemów bezpieczeństwa – stan na 9 listopada 2022 r.	
	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne
I	114	30
II	81	13
III	58	15
Suma	253	55

Źródło: opracowanie własne.

Celem badań było poznanie opinii studentów na temat ich poczucia bezpieczeństwa.

W badaniach udział wzięło 219 studentów studiów stacjonarnych, co stanowi 86,6% całej liczby studentów kierunku. Po zebraniu materiału badawczego, przeanalizowano go pod kątem przydatności do dalszych badań. W tym wypadku, kryterium stanowiła kompletność wypełnienia ankiet, a nie ich merytoryczność. Pozwoliło to na wyselekcjonowanie 208 ankiet, z których wybrano losowo 200 (79% ogólnej liczby badanych) i poddano dalszej ocenie.

Respondentami były osoby w wieku 18–23, w tym 166 kobiet i 44 mężczyzn.

Wydział Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Technicznych, gdzie przeprowadzono badania, jest jednym z sześciu wydziałów funkcjonujących w obecnej nazwie od 1 października 2019 w strukturze Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie. Wcześniej istniał jako Wydział Matematyczno-Przyrodniczy i został utworzony wraz uruchomieniem Uczelni w 1971 roku⁹.

Natomiast sam Uniwersytet powstał 1 czerwca 2018 roku z przekształcenia Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Dzieje Uczelni sięgają jednak do 1971 roku, kiedy to dzięki decyzji Rady Ministrów powstała Wyższa Szkoła Nauczycielska w Częstochowie. W 1974 roku przekształcono ją w Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Częstochowie¹⁰.

⁹ <http://www.wnspt.ujd.edu.pl/articles/view/o-wydziale> [dostęp: 9.11.2022].

¹⁰ <https://www.ujd.edu.pl/articles/view/o-uczelni> [dostęp: 9.11.2022].

Problemem badawczym było ustalenie, jakie są opinie studentów kierunku kryminalistyka i systemy bezpieczeństwa na temat ich poczucia bezpieczeństwa.

W przeprowadzonych badaniach, które miały charakter jakościowy, skorzystano z metody sondażu diagnostycznego, techniki ankiety i narzędzia kwestionariusza ankiety. W badaniach zrezygnowano z formułowania hipotez, ponieważ w badaniach jakościowych zakłada się swoistą bezzałożeniowość w poznaniu natury badanego zjawiska. Istnienie hipotez redukuje poznanie do uświadomionych przez badacza wątków i może doprowadzić do pominięcia całego szeregu nieuświadomianych zjawisk i zależności¹¹. Badanie jakościowe nie jest również kontrolowane przez zoperacjonalizowanie zmiennych i wskaźników, albowiem przyglądają się tematowi w całym horyzoncie jego istnienia, uwzględniając przy tym jego zawiłość¹².

W opinii autorów przyjęte założenia pozytywnie wpłynęły na poznanie danej rzeczywistości, choć zaproponowanie respondentom w większości pytań otwartych, stanowiło dla nich znaczne utrudnienie, co sygnalizowali już po wypełnieniu ankiety.

Prezentacja wyników badań

Bezpieczeństwo i jego poczucie stanowi jedno z najistotniejszych zagadnień, podejmowanych w ostatnim czasie na łamach mediów, jak również podczas prywatnych rozmów. Przyczynę takich rozważań stanowi obecna sytuacja związana z agresją Rosji na Ukrainę, pandemia COVID-19, czy problemy natury surowcowej, gospodarczej ekonomicznej.

Mając na uwadze powyższe, w pierwszym pytaniu zapytano respondentów, jak rozumieją pojęcie bezpieczeństwa. Z uwagi na fakt, iż starano się nadać badaniom walor jakościowy, zadane pytanie miało charakter otwarty, co skutkowało dużą różnorodnością odpowiedzi.

Tabela 2. Rozumienie terminu bezpieczeństwo

Lp.	Jak Pani/Pan rozumie pojęcie bezpieczeństwo	Liczba odpowiedzi
1	Brak zagrożenia	88
2	Poczucie stabilizacji	28
3	Poczucie bezpieczeństwa	21
4	Poczucie spokoju	17
5	Poczucie swobody	15

¹¹ T. Pilch, T. Bauman, op. cit. za: R. Benedict, *Wzory kultury. Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*, Warszawa 2001, s. 279.

¹² Ibidem, s. 284; por. T. Bauman, *O możliwościach zastosowania metod jakościowych w badaniach pedagogicznych*, [w:] *Zasady badań pedagogicznych*, red. T. Pilch, wyd. 2 poprawione i rozszerzone, Warszawa 1995, s. 61.

Tabela 2. Rozumienie terminu bezpieczeństwo (cd.)

Lp.	Jak Pani/Pan rozumie pojęcie bezpieczeństwo	Liczba odpowiedzi
6	Brak strachu	11
7	Brak krzywdy	9
8	Poczucie komfortu	8
9	Poczucie kontroli sytuacji	6
10	Poczucie pewności	6
11	Ochrona	3
12	Brak konfliktów	3
13	Nietykalność cielesna, brak uszczerbków	3
14	Poczucie wolności	2
15	Godne warunki rozwoju	2
16	Brak zmartwień	2
17	Brak wojen	1
18	Potrzeba człowieka	1
19	Ochrona jednostki	1
20	Kiedy wiem, że nie potrzebuję obrony	1
21	BRAK ODPOWIEDZI	6

Źródło: opracowanie własne (liczba badanych 200, zaznaczano więcej niż jedną odpowiedź).

Analizę odpowiedzi na to pytanie należy rozpocząć od wskazania, że 34 respondentów wskazało więcej niż jedną odpowiedź. Wśród badanych 10,5% pojęcie bezpieczeństwa utożsamia z poczuciem bezpieczeństwa. Wśród najczęstszych odpowiedzi znalazły się wskazania, że bezpieczeństwo to brak zagrożenia – 44% respondentów, poczucie stabilizacji – 14%, poczucie spokoju – 8,5% i poczucie swobody – 7,5% badanych. Na uwagę zasługują jeszcze wskazania, które akcentowało co najmniej 3% badanych, podając, że bezpieczeństwo to w kolejności: brak strachu i krzywdy, poczucie komfortu, kontroli sytuacji i pewności. Podsumowując odpowiedzi na to pytanie, można zauważyć, że respondenci cenią sobie stabilizację, spokój, swobodę, co pozwoli im na rozwój i zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu. Wartym podkreślenia jest, że największe wskazanie w tym pytaniu akcentuje bezpieczeństwo poprzez jego antonim, a mianowicie brak zagrożenia.

Analizę pytania czym dla studentów jest poczucie bezpieczeństwa należy poprzedzić omówieniem założeń instrukcji odpowiedzi. Badani mieli do wyboru 6 propozycji z kafeterii oraz możliwość wypowiedzenia się w sposób otwarty w pozycji „inne”. Szczegóły przedstawia tabela 3. Ciekawym jest, że aż 193 respondentów zaznaczyło więcej niż jedną odpowiedź. Najwięcej zaznaczyło „3” (27%) i „4” (24%) odpowiedzi. Jeżeli chodzi o skrajne wskazania, to 3% badanych zaznaczyło 1 odpowiedź i 1% maksymalną liczbę 8 odpowiedzi, wpisując w kate-

gorii „inne” stabilną sytuację w kraju. Dwie odpowiedzi zaznaczyło 10% respondentów, 5 odpowiedzi – 9%, 6 odpowiedzi – 7%, a 7 odpowiedzi – 16%. Zaznaczyć należy, że 3% badanych nie odpowiedziało na to pytanie.

Studenci najczęściej swoje poczucie bezpieczeństwa utożsamiają z sytuacją, w której nikt ich nie skrzywdzi. Taką odpowiedź zaznaczyło aż 82% badanych. W dalszej kolejności badani poczucie bezpieczeństwa interpretują jako: stabilizację finansową – 70%, brak konfliktów zbrojnych – 76%, „poczucie, że w razie potrzeby ktoś mi pomoże” – 58,5%, stabilizację rodzinną – 58%. Szczegółowe wyniki przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Poczucie bezpieczeństwa

Lp.	Czym jest poczucie bezpieczeństwa	Liczba odpowiedzi
1	Pewność, że nikt mnie nie skrzywdzi	164
2	Stabilizacja finansowa	140
3	Brak konfliktów zbrojnych	132
4	Poczucie, że w razie potrzeby ktoś mi pomoże	119
5	Stabilizacja rodzinna	117
6	Stabilizacja społeczna	77
7	Brak chorób	64
8	Inne: stabilna sytuacja w kraju	2
9	BRAK ODPOWIEDZI	5

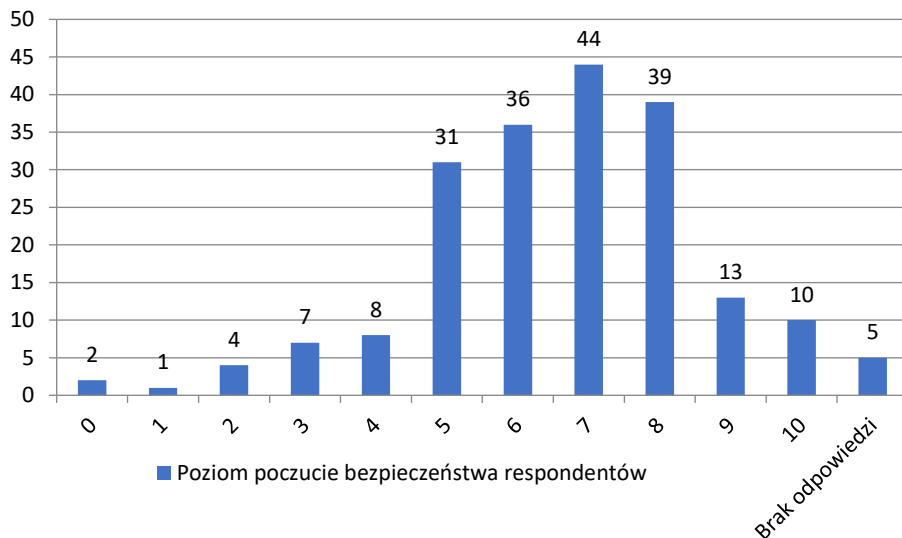
Źródło: opracowanie własne (liczba badanych 200, zaznaczano więcej niż jedną odpowiedź).

Całościowa analiza pytania, które miało na celu ustalenie, czym dla studentów jest poczucie bezpieczeństwa, daje podstawy do stwierdzenia, że badani rozumieją to pojęcie szeroko i nie zawężają go tylko do jednej okoliczności. Kluczowym może być wniosek, że większość z nich chciałaby mieć pewność, że nikt ich nie skrzywdzi, niezależnie od tego, jak szeroko i indywidualnie interpretują to wskazanie.

W kolejnym pytaniu poproszono studentów o podanie, jaki jest ich obecny poziom bezpieczeństwa. Zestawienie odpowiedzi przedstawiono na wykresie numer 1, gdzie na osi poziomej widoczny jest poziom poczucia bezpieczeństwa, w którym „0” oznacza brak poczucia bezpieczeństwa, a „10” poziom najwyższy. Na osi pionowej oznaczono liczbę studentów, którzy wybrali dany poziom.

Na podstawie uzyskanych wyników można wnioskować, że 178 studentów, co stanowi 89% badanych, wybrało poziom bezpieczeństwa co najmniej „5”, a aż 31% poziomy najwyższe, czyli „8”, „9” i „10”. Na drugiej stronie osi, na brak poczucia bezpieczeństwa lub jego niski poziom, odpowiedzi „0”, „1” i „2”, wskazało zaledwie 3% respondentów. W tym miejscu można zadać pytanie, czy studenci czują się bezpiecznie? Biorąc pod uwagę zaprezentowanie wyniki, można stwierdzić, że poczucie bezpieczeństwa wśród badanych studentów jest wyso-

kie. Nie można tu zapominać o pandemii COVID-19, agresji Rosji na Ukrainę, które cały czas nam towarzyszą.

Wykres 1. Poczucie bezpieczeństwa studentów

Źródło: opracowanie własne (liczba badanych 200).

Chcąc nadać przeprowadzonym badaniom walor porównawczy, w dalszej części badań zapytano studentów, jakie zagrożenia identyfikują dla siebie obecnie i w przyszłości.

Tabela 4. Identyfikowane zagrożenia

l.p.	Identyfikowane zagrożenia	Liczba odpowiedzi	
		Zagrożenia obecne	Zagrożenia w przyszłości
1	Wojna	48	61
2	Brak stabilizacji finansowej, problemy finansowe	23	27
3	Inflacja	20	21
4	Globalne ocieplenie	0	19
5	Brak surowców energetycznych (węgiła, gazu)	15	13
6	Niebezpieczne dzielnice	14	0
7	Utrata zdrowia, choroby	14	17
8	Cyberprzestępczość	7	4
9	Pandemia	7	34
10	Przestępczość	6	11

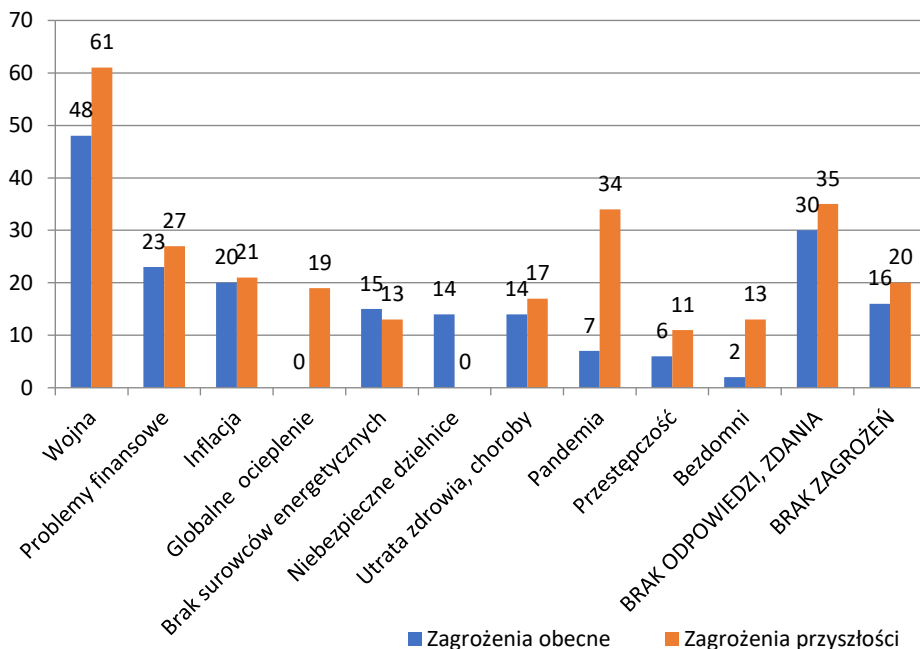
Tabela 4. Identyfikowane zagrożenia (cd.)

l.p.	Identyfikowane zagrożenia	Liczba odpowiedzi	
		Zagrożenia obecne	Zagrożenia w przyszłości
11	Ataki seksualne	6	3
12	Pijane osoby	5	0
13	Zagrożenia ze strony innych osób	5	8
14	Wysoka cena paliwa	5	0
15	Pseudokibice	4	0
16	Zdarzenia drogowe	4	0
17	Bezrobocie	3	14
18	Bezdomni	2	13
19	Oszustwa bankowe	1	0
20	Brak wolności słowa	3	9
21	Ataki terrorystyczne	0	5
22	Słuchanie wiadomości	0	4
23	Koniec świata	0	2
24	Bomba atomowa	0	2
25	BRAK ODPOWIEDZI	22	35
26	ODPOWIEDZI NIEKORELUJĄCE Z PYTANIEM	4	4
27	BRAK ZDANIA	8	0
28	BRAK ZAGROŻEŃ	16	20

Źródło: opracowanie własne (liczba badanych 200, zaznaczano więcej niż jedną odpowiedź).

Z pytań dotyczących identyfikowanych zagrożeń jednoznacznie wynika, że zarówno obecnie (24%), jak i w przyszłości (30,5%) studenci największe niebezpieczeństwo widzą w wojnie. Na drugim miejscu wskazują problemy finansowe 11,5% (obecnie) i 13,5% (w przyszłości), a na trzecim inflację – odpowiednio 10% i 10,5% respondentów. We wskazaniach powyżej 5%, w podobnych proporcjach, jeśli chodzi o zagrożenia teraz i w przyszłości studenci wskazują: brak surowców energetycznych, utratę zdrowia i choroby. Jednak bardzo ciekawe są wyniki dotyczące istotnych różnic w zagrożeniach obecnie i w przyszłości. Tak więc obecnie 7% studentów obawia się niebezpiecznych dzielnic, na co nie odnotowano żadnego wskazania w przyszłości. W odwrotnym kierunku zanotowano znacznie więcej rozbieżności. W przyszłości 9,5% respondentów obawia się globalnego ocieplenia, na co obecnie nie wskazała żadna osoba. Istotnym jest fakt, iż 17% respondentów obawia się pandemii w przyszłości, a obecnie stanowią one zagrożenie dla 3,5% badanych. Podobnie w znacznie większej ilości, choć już nie tak spektakularnie, studenci obawiają się bezrobocia i bezdomności. Szczegółowe wyniki przedstawia tabela 4. Przy analizie odpowiedzi na identyfikowane

zagrożenia istotnym będzie również fakt, że 8% obecnie i 10% respondentów w przyszłości nie widzi zagrożenia dla swojego bezpieczeństwa. Dodatkowo w przypadku zagrożeń bieżących wpływających na poczucie bezpieczeństwa 11% studentów nie udzieliło żadnej odpowiedzi, a 4% wskazało, że nie ma zdania. W przypadku identyfikowanych zagrożeń w przyszłości aż 17,5% badanych nie udzieliło odpowiedzi. Obrazowe zestawienie najistotniejsze odpowiedzi na to pytanie przedstawia wykres 2.

Wykres 2. Identyfikowane zagrożenia

Źródło: opracowanie własne (liczba badanych 200, zaznaczano więcej niż jedną odpowiedź).

W dwóch kolejnych pytaniach zapytano studentów, jakie podejmują działania obecnie, a jakie planują podjąć w przyszłości, aby zwiększyć swoje poczucie bezpieczeństwa.

Tabela 5. Działania podejmowane dla zwiększenia poczucia bezpieczeństwa

Lp.	Działania dla zwiększenia poczucia bezpieczeństwa	Liczba odpowiedzi	
		Podejmowane obecnie	Planowane w przyszłości
1	Oszczędzanie	49	72
2	Zakup przedmiotów służących samoobronie	34	0
3	Zakup broni	0	5

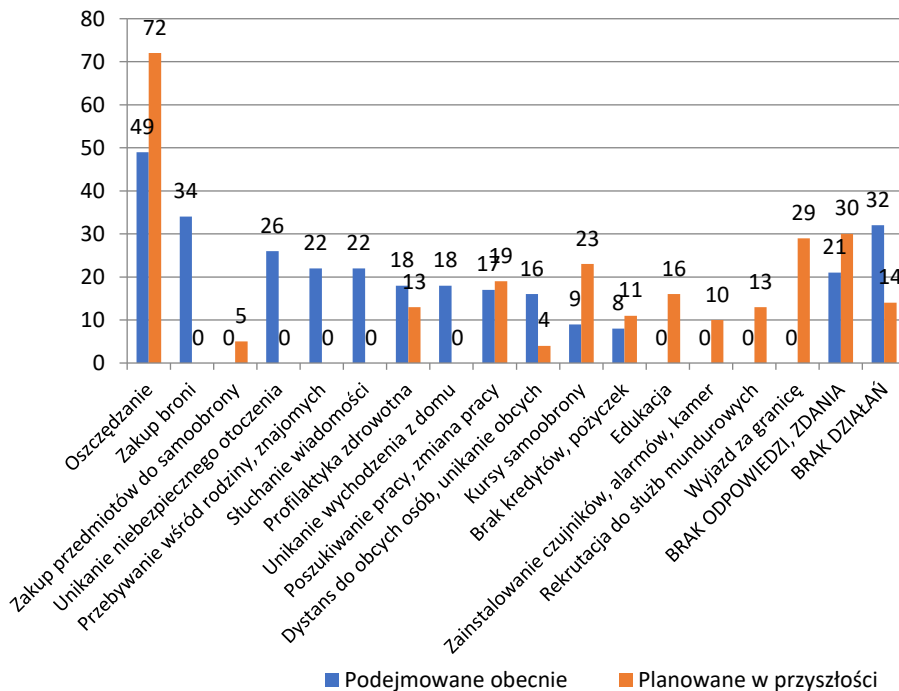
Tabela 5. Działania podejmowane dla zwiększenia poczucia bezpieczeństwa (cd.)

Lp.	Działania dla zwiększenia poczucia bezpieczeństwa	Liczba odpowiedzi	
		Podejmowane obecnie	Planowane w przyszłości
4	Unikanie niebezpiecznego otoczenia	26	0
5	Przebywanie wśród rodziny, znajomych	22	0
6	Słuchanie wiadomości	22	0
7	Profilaktyka zdrowotna	18	13
8	Unikanie wychodzenia z domu	18	0
9	Poszukiwanie pracy, zmiana pracy	17	19
10	Dystans do nowo poznanych osób, unikanie obcych	16	4
11	Kursy samoobrony	9	23
12	Brak kredytów, pożyczek	8	11
13	Pozytywne myślenie	5	0
14	Kontrola podpisywanych dokumentów	4	0
15	Ograniczenie używania telefonu podczas jazdy	2	0
16	Niewychodzenie wieczorem	2	0
17	Poszukiwanie stałej pracy	1	0
18	Edukacja	0	16
19	Zainstalowanie czujników, alarmów, kamer w domu	0	10
20	Rekrutacja do służb mundurowych	0	13
21	Kontrola danych w sieci	0	7
22	Ubezpieczenie się	0	6
23	Wyjazd za granicę	0	29
24	Dbanie o wartości	0	3
25	Zakup samochodu elektrycznego	0	2
26	BRAK ODPOWIEDZI	21	25
27	ODPOWIEDZI NIEKORELUJĄCE Z PYTANIEM	2	5
28	BRAK DZIAŁAŃ	32	14
29	BRAK ZDANIA	0	5

Źródło: opracowanie własne (liczba badanych 200, zaznaczano więcej niż jedną odpowiedź).

Analizując odpowiedzi na postawione wyżej pytanie, trudno odnaleźć istotne zbieżności. Największy potencjał respondenci widzą w oszczędzaniu – odpowiednio 24,5% i 37% respondentów. Istotny jest również fakt, iż 16% obecnie i 7% w przyszłości nie planuje podejmować żadnych działań, aby zwiększyć swoje poczucie bezpieczeństwa, a odpowiedzi nie zaznaczyło 10,5% respondentów w przypadku działań podejmowanych obecnie i 12,5% respondentów w przy-

padku planowanych działań. Szczegółowe zestawienie odpowiedzi na to pytanie przedstawia tabela 5, a wizualizację najistotniejszych odpowiedzi wykres 3.

Wykres 3. Działania podejmowane dla zwiększenia poczucia bezpieczeństwa

Źródło: opracowanie własne (liczba badanych 200, zaznaczano więcej niż jedną odpowiedź).

Wnioski

Przygotowując badania, autorzy planowali w jak największym stopniu nadać im wymiar jakościowy, a tym samym nie interpretować wyników w oparciu o z góry przyjęte założenia. Przedmiotowe podejście badawcze wiązało się między innymi ze sformułowaniem większości pytań w formie otwartej. Pierwszą informację zwrotną związaną z takim podejściem uzyskano już podczas oddawania ankiet przez studentów, którzy zgłaszali trudności z odpowiedzią na pytania, w których nie podano propozycji odpowiedzi. Podkreślali, że zmuszało ich to do dodatkowej aktywności w postaci głębszych przemyśleń i poszukiwania odpowiedzi, co powodowało niezadowolenie. Ten rodzaj przygotowania narzędzia badawczego miał również swój drugi wymiar, który zaakcentował się przy analizie wyników badań. W tym wypadku respondenci często nie odpowiadali na pytania otwarte lub robili to lakonicznie.

Przeprowadzone badania niewątpliwie dowiodły, że „bezpieczeństwo” oznacza dla respondentów przede wszystkim brak zagrożenia i bezpośrednio wiąże się z poczuciem stabilizacji, spokoju, swobody oraz wolnością od strachu, czyli stanami sprzyjającymi progresowi jednostki i społeczeństwa we wszystkich obszarach aktywności. Można zatem stwierdzić, że studenci doskonale rozumieją istotę bezpieczeństwa w praktycznym wymiarze współczesnego środowiska i świata, w którym żyją, a udzielone odpowiedzi wskazują na rozumienie wymiaru aksjologicznego tego zjawiska. Nie bez znaczenia są tutaj zapewne doświadczenia z lat 2020–2022, kiedy współczesny świat musiał zmierzyć się z globalną pandemią COVID-19 i jej negatywnymi skutkami nie tylko w wymiarze zdrowotnym, ale również związanym z ograniczeniami w przestrzeni publicznej i regresem wielu dziedzin życia społecznego. Trwająca od lutego 2022 r. wojna w Ukrainie również wywarła bardzo duży wpływ na postrzeganie bezpieczeństwa. Respondenci zwrócili uwagę, że niezmiernie istotna jest pewność, że nikt ich nie skrzywdzi. Oczywiście, rozumienie poczucia krzywdy jest wielowymiarowe i wielopłaszczyznowe, ale niewątpliwie ma wydźwięk pejoratywny, jednoznacznie kojarząc się z cierpieniem, szkodą i stratą. Studenci biorący udział w badaniu, wskazali, że pożądana jest dla nich stabilizacja finansowa i brak konfliktów zbrojnych. Znamienne jest również to, że bardzo duże znaczenie ma dla respondentów świadomość, iż w razie zaistnienia niebezpieczeństwa jest możliwości skorzystania ze wsparcia, które można rozpatrywać w wymiarze wewnętrznym, czyli solidarności i tożsamości narodowej, więzi międzyludzkich, rodzinnych, rówieśniczych, przyjacielskich, zawodowych czy tych wytworzonych w społecznościach lokalnych, np. sąsiedzkich, ale również w ujęciu globalnym, międzynarodowym, związanym z sojuszami zawartymi z innymi państwami, na przykład w ramach Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego NATO.

Piętno minionych i obecnych zdarzeń występujących na arenie międzynarodowej współczesnego świata, wyraźnie widać w obawach związanych z przyszłością. Ryzyko związane z wojną zajmuje kluczowe miejsce, a brak stabilizacji finansowej, powodowany między innymi inflacją, czy zmiany klimatyczne wynikające z globalnego ocieplenia oraz choroby, wskazywane są jako realne zagrożenia. Znamienne jest więc świadomość młodych ludzi co do problemów związanych z bezpieczeństwem, które będą musieli rozwiązywać w przyszłości, co z kolei świadczy o tym, że nie podchodzą bezkrytycznie do otaczającego świata. Wbrew stereotypowej opinii na temat beztroskiego podejścia do życia młodych ludzi, respondenci poddają pod analizę i refleksję bieżącą rzeczywistość społeczną i sytuację międzynarodową. Wniosek ten znajduje swoje potwierdzenie w planowanych działaniach młodych ludzi, mających na celu zapewnienie stabilizacji finansowej, gdzie kluczowe znaczenie będzie miało oszczędzanie. Niepokojący jest plan związany z wyjazdem za granicę, ponieważ może ukierunkowywać działania podejmowane przez studentów, żeby ten cel osiągnąć. Problematyka ta wymagałaby odrębnej analizy w celu znalezienia odpowiedzi na pytanie,

jakie motywy kierują osobami, które planują taki wyjazd. Istotnym jest ustalenie, czy chodzi o sytuację społeczną, czy też poziom życia w naszym kraju, a może jest to związane z sytuacją geopolityczną?

Na kanwie przeprowadzonych badań i uzyskanych wyników wskazane pytania pozostają nadal otwarte. Warto jednak o nich pamiętać, ponieważ powinny skłaniać do refleksji, a być może stanowić punkt wyjścia lub meritum kolejnych aktywności naukowo-badawczych.

Bibliografia

Opracowania

- Kozłowska A., *Potrzeby jako system klasyfikacji modeli perswazyjnych – raport badawczy*, Wyższa Szkoła Promocji w Warszawie, Warszawa 2014.
- Pilch T., Bauman T., *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2001.
- Prońko J., *Bezpieczeństwo państwa, zarys teorii problemu i zadań administracji publicznej*, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko Biała 2007.
- Prońko J., *Filozoficzny i utylitarny aspekt bezpieczeństwa w skali mikro i makro*, [w:] *Administracja publiczna, a bezpieczeństwo państwa*, red. Z. Piątek, B. Wiśniewski, A. Osierda, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko Biała 2007.
- Świniarski J., *Filozoficzne podstawy edukacji dla bezpieczeństwa*, MON, Warszawa 1999.
- Zięba R., *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 1999.

Słowniki

- Borkowski J., *Słownik terminów z zakresu psychologii dowodzenia i zarządzania*, Warszawa 2000.
- Słownik języka polskiego*, red. Szymczak M., PWN, Warszawa 1978.

Źródła internetowe

- <https://sjp.pwn.pl/szukaj/%20poczucie%20bezpiecze%C5%84stwa.html>
- <http://www.wnspt.ujd.edu.pl/articles/view/o-wydziale>
- <https://www.ujd.edu.pl/articles/view/o-uczelni>

Multidimensionality of security in the modern world in the opinion of students

Summary

Issues discussed in the present article include the opinions on social safety, present and future social threats and actions taken in order to increase the sense of security collected from the students of Forensics and security systems of the Faculty of Science and Technology on the Jan Długosz University in Częstochowa. The research part of the study is preceded by the brief presentation of theoretical issues such as safety and its types, and the definition of sense of security, making use of which the authors would like to introduce the readers to the analysis of the results of the research.

Keywords: safety, sense of security, social threat, hazard identification.